

פרשת ואתחנן

כג וְאַתְּחַנֵּן אֶל־יְהוָה בַּעַת הַהוּא
לֵאמֹר: **כד** אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחַלּוֹת
לְהִרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֻלָּתְךָ
וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל
בְּשָׁמַיִם
וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ
וּכְגִבּוֹרֹתֶיךָ: **כה** אֶעֱבְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה
אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
הַהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוֹ: **כו**
וַיַּתְּעֵבֶר יְהוָה בִּלְמַעַנְכֶם
וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
רַב־לָךְ אֶל־תּוֹסֹף דִּבֶּר אֵלַי עוֹד
בְּדִבְרֵי הַזֶּה: **כז** עֲלֵה | רֹאשׁ הַפְּסָגָה
וְשֹׂא עֵינֶיךָ יָמָּה וְצַפָּנָה
וְתִימְנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ
כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: **כח**
וְצוֹ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקִיָּהוּ וְאַמְצֵהוּ
כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא
יִנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:
כט וְנֹשֵׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר:
(פ) **ד** אֲ וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע
אֶל־הַחֲקִים וְאֶל־הַמְּשָׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
מִלְמַד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיִי
וּבְאַתֶּם וִירְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: **ב** לֹא
תִסְפוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצִּיָּה
אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר

כג וְאַתְּחַנֵּן¹ לִפְנֵי² ה' בַּעַת הַהוּא³
לֵאמֹר: **כד** ה' אֱלֹקִים אַתָּה הַחַלּוֹת
לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלָּתְךָ
וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה שְׁאֵתָה הוּא אֱלֹק
שְׁשִׁכִינְתָךְ בְּשָׁמַיִם מִלְמַעְלָה⁴
וּמוֹשֵׁל⁵ בָּאָרֶץ אִין שִׁיעֶשָׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ
וּכְגִבּוֹרוֹתֶיךָ: **כה** אֶעֱבְרָה עַתָּה וְאֶרְאֶה
אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה שְׁבַעְבֶּר שֶׁל הַיַּרְדֵּן
הַהָר הַטּוֹב הַזֶּה וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ⁶: **כו**
וַיְהִי כַעַס⁷ מִלְפָּנַי⁸ ה' עַלִי בְּשַׁלְכֶם⁹
וְלֹא קִיבַל מִמֶּנִּי¹⁰ וַיֹּאמֶר ה' לִי
רַב לְךָ לֹא תוֹסֹף לְדַבֵּר לִפְנֵי¹¹ עוֹד
בְּדַבֵּר הַזֶּה: **כז** עֲלֵה לְרֹאשׁ הַפְּסָגָה
וְזַקֹּף¹² עֵינֶיךָ לְמַעֲרָב וּלְצָפוֹן
וּלְדָרוֹם וּלְמִזְרָח וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ
כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: **כח**
וְצוֹ אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקִיָּהוּ וְאַמְצֵהוּ
כִּי הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא
יִנְחִיל אוֹתָם אֶת הָאָרֶץ שֶׁתִּרְאֶה:
כט וְנֹשֵׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר:
(פ) **ד** אֲ וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע
לְחֻקִּים וּלְדִינִים שְׁאֲנִי
מִלְמַד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשַׁל שֶׁתִּחְיִי
וּנִכְנַסְתֶּם¹³ וִירְשֶׁתֶם אֶת הָאָרֶץ שֶׁה'
הָאֱלֹק שֶׁל אֲבוֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: **ב** לֹא
תוֹסִיפוּ עַל הַדָּבָר שְׁאֲנִי מַצִּיָּה
אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ¹⁴ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר

¹ להלן ט, כ כו.

² בראשית כג, יב ועוד.

³ באונקלוס 'תהוא', בהתאם ל'עדנא' בארמית.

⁴ בראשית ו, טז ועוד.

⁵ בראשית מה, ח.

⁶ ויקרא כא, יב.

⁷ ראה להלן לב, כז ועוד.

⁸ בראשית ד, טז ועוד.

⁹ כלה"כ קהלת ח, יז; וראה שם אב"ע: "ופירוש
'בשל' כמו 'בשבור'".

¹⁰ בראשית כב, יב ועוד.

¹¹ בראשית ז, א ועוד.

¹² הלשון 'זקף' נמצאת גם במקרא (תהלים קמה,
יד; קמו, ח).

¹³ מחברת הערוך לר"ש בן פרחון ערך 'בוא'; וראה
רש"י סנהדרין פח: ד"ה שיף.

¹⁴ הלשון 'מנע' משמשת בתרגום גם כתרגום לשון
'גרע', כאן ועוד מקומות (שמות ה, ח יא יט; כא, י;
ויקרא כז, יח; במדבר ט, ז; כז, לו; ג ד; להלן יג,
א) משום שלשון 'גרע' פירושו "המניעה והחסרון"
(רד"ק, שרשים 'גרע').

כג וְאַתְּחַנֵּן קָדָם יְיָ בַּעֲדָנָא הַהוּא
לְמִימֶר: **כד** יְיָ אֱלֹהִים אַתָּה שְׁרִיתָא
לְאַחֲזָאָה יְת עַבְדְּךָ יְת רְבוּתְךָ
וְיְת יָדְךָ תְּקִיפָתָא דְאַתָּה הוּא אֱלֹהָא
דְּשְׁכִינְתָךְ בְּשָׁמַיָא מְלַעִילָא
וְשְׁלִיט בָּאָרְעָא לִית דִּיעֲבִיד כְּעוֹבְדְךָ
וּכְגִבּוֹרוֹתְךָ: **כה** אֶעֱבֵר כָּעַן וְאַחֲזִי
יְת אֶרְעָא טְבַתָּא דְבַעֲבָרָא דִּירְדְנָא
טוֹרָא טְבָא הָדִין וּבֵית מִקְדָּשָׁא: **כו**
וְהוּא רְגֵז מִן קָדָם יְיָ עַלִי בְּדִילְכוֹן
וְלֹא קִבִּיל מִנִּי וַיֹּאמֶר יְיָ לִי
סָגִי לָךְ לֹא תוֹסִיף לְמַלְלָא קָדָמִי עוֹד
בְּפִתְגָמָא הָדִין: **כז** סַק לְרִישׁ רְמָתָא
וְזַקֹּף עֵינֶיךָ לְמַעֲרָבָא וּלְצָפוֹנָא
וּלְדָרוֹמָא וּלְמִזְרָחָא וְחִזִּי בְּעֵינֶיךָ
אַרִי לֹא תַעֲבֹר יְת יַרְדְנָא הָדִין: **כח**
וּפְקִיד יְת יְהוֹשֻׁעַ וְתִקִּיפְהִי וְעֲלִימְהִי
אַרִי הוּא יַעֲבֵר קָדָם עָמָא הָדִין וְהוּא
יַחֲסִין יְתֵהוּן יְת אֶרְעָא דְתַחֲזִי:
כט וַיִּתְּכֵנָא בְּחִלְתָּא לְקִבִּיל בֵּית פְּעוֹר:
(פ) **ד** אֲ וְכָעַן יִשְׂרָאֵל שָׁמַע
לְקִימָיָא וּלְדִינָיָא דְאַנָּא
מִלִּיף יְתִכּוֹן לְמַעֲבַד בְּדִיל דְתִיחּוֹן
וְתִיעֲלוֹן וְתִירְתּוֹן יְת אֶרְעָא דִּי
אֱלֹהָא דְאַבְהֵתְכוֹן יְהִיב לָכוֹן: **ב** לֹא
תִיסְפוֹן עַל פִּתְגָמָא דְאַנָּא מִפְּקִיד
יְתִכּוֹן וְלֹא תִמְנְעוֹן מִנִּיהּ לְמַטֵּר

אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי
מִצְוָה אֲתֶכֶם: ^א עֵינֶיכֶם הִרְאוֹת אֶת
אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעֹר כִּי
כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרַי בְּעַל־פְּעֹר
הַשְּׂמִידוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיךְ מִקְרָבָּךְ: ^ד וְאַתֶּם
הַדְּבָקִים בֵּיתוֹה אֱלֹהֵיכֶם
חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם: [שני] ^ה רָאָה |
לְמַדְתִּי אֲתֶכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים
כַּאֲשֶׁר צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֹּן
בִּקְרֵב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ: ^ו וְשִׁמְרַתֶּם וְעִשִּׂיתֶם כִּי
הוּא חֻכְמַתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לַעֲיִי
הַעֲמִים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֻקִּים
הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם־חֲכָם וְנָבוֹן
הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה: ^ז כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל
אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קִרְבִּים אֵלָיו

כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קִרְאָנוּ
אֵלָיו: ^ח וּמִלִּי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר אֲנֹכִי נָתַן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם: ^ט רַק
הַשְּׁמֵר לְךָ וּשְׁמֹר נִפְשְׁךָ מֵאֵד
פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ
עֵינֶיךָ וּפְזִי־סוּרוּ מִלִּבְבְּךָ כֹּל יְמֵי
חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְנֶיךָ: ^י
יּוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּחֹרֵב בְּאֶמֶר יְהוָה אֵלֵי הַקֹּהֶל־לִי
אֶת־הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת־דְּבָרֵי
אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָל־הַיָּמִים

את המצוות של ה' אֱלֹקֶכֶם שאני
מצוה אתכם: ^א עֵינֶיכֶם רָאוּ¹⁵ את
שעשה ה' בעובדי¹⁶ בעל פעור כי
כל האיש שהלך אחרי בעל פעור
השמידו ה' אֱלֹקֶךָ מִבִּינְךָ: ^ד ואתם
שִׁדְבַקְתֶּם בִּירְאָה¹⁸ של ה' אֱלֹקֶכֶם
חַיִּים כולכם יום זה: ^ה רָאוּ¹⁹
שלימדתי אתכם חוקים ודינים
כמו²⁰ שְׁצוֹנִי²¹ ה' אֱלֹקֵי לעשות כן
בתוך²² הארץ שאתם נכנסים לָשֵׁם
לרשתה: ^ו ושמרם ועשיתם כי
היא חכמתכם ובינתכם לעיני
העמים שישמעון את כל החוקים
האלה ואמרו רק עם חכם ונבון
העם הגדול הזה: ^ז כי מי עם רב
שלו אלוך קרוב²³ לו
לִקְבֹּל תפילתו²⁴ בעת צרתו²⁵
כה' אֱלֹקֵנוּ בכל עת שאנחנו מתפללים
לפניו²⁶: ^ח ומי עם גדול שלו חוקים
ודינים אמיתיים²⁷ ככל התורה הזאת
שאני נותן לפניכם יום זה: ^ט רק
השמר לך ושמור נפשך מאד
שְׁמָא²⁸ תשכח את הדברים שראו
עיניך וְשִׁמָּא יסורו מלבבך כל ימי
חייד והודעתם לבניך ולבני בניך: ^י
יום שעמדת לפני ה' אֱלֹקֶךָ
בחורב כאשר²⁹ אמר ה' לי אֶסֶף³⁰ לִפְנֵי
את העם ואשמיעם את דְּבָרֵי
שִׁילְמְדוֹן לִירְאָה לִפְנֵי כל הימים

ית פקודיא דיין אֱלֹהֵכֶן דְּאַנָּא
מִפְקִיד יְתִיבֶן: ^א עֵינִיכֶן חֲזָאָה ית
דַּעְבַּד יי בְּפִלְחֵי בַּעַל פְּעֹר אַרִי
כָּל גְּבָרָא דְּהִלִּיךְ בְּתֵר בַּעַל פְּעֹר
שִׁיִּצִיָּה יי אֱלֹהֵךְ מִבִּינְךָ: ^ד וְאַתּוֹן
דְּאַדְבִּיקְתּוֹן בְּדַחֲלִתָא דִּיין אֱלֹהֵכֶן
קִימִין כָּלְכֶן יוֹמָא דִּין: ^ה חֲזוּ
דְּאַלִּיפִית יְתִיבֶן קִימִין וְדִינִין
כְּמָא דְּפִקְדִי יי אֱלֹהֵי לַמַּעְבַּד כֹּן
בְּגוּ אַרְעָא דְּאַתּוֹן עָלִין לְתַמָּן
לְמִירְתָּה: ^ו וְתִטְרוֹן וְתַעְבְּדוֹן אַרִי
הִיא חֻכְמַתְכֶן וְסִכְלַתְגוּתְכֶן לַעֲיִי
עַמְמִיָּא דִּישְׁמְעוֹן ית כָּל קִימִיָּא
הָאֵלִין וְיִימְרוֹן לְחוּד עִם חֲכִים וְסִכְלַתָן
עַמָּא רַבָּא דִּדִּין: ^ז אַרִי מֵאן עִם רַב
דְּלִיה אֱלֹהֵי קָרִיב לִיה
לְקַבְּלָא צְלוֹתִיה בְּעֵדָן עֲקֻתִּיה
כִּי אֱלֹהֵנָא בְּכָל עֵדָן דְּאַנְחָנָא מְצִלָן
קְדָמוֹהִי: ^ח וּמֵאן עִם רַב דְּלִיה קִימִין
וְדִינִין קְשִׁיטִין כָּל אֹרִיתָא הָדָא
דְּאַנָּא יְהִיב קְדָמִיכֶן יוֹמָא דִּין: ^ט לְחוּד
אַסְתָּמֵר לְךָ וְטֵר נִפְשְׁךָ לְתַדָּא
דְּלִמָּא תִּתְנָשִׁי ית פִּתְגָמִיָּא דְּחֲזָאָה
עֵינֶךָ וְדִלְמָא יַעֲדוֹן מִלְּבָבְךָ כֹּל יוֹמֵי
חַיֶּיךָ וְתַהוֹדַעְגוֹן לְבָנֶךָ וּלְבָנֵי בְנֶךָ: ^י
יוֹמָא דְּקַמְתָּא קָדָם יי אֱלֹהֵךְ
בְּחֹרֵב כַּד אָמַר יי לִי כְּנֹשׁ קְדָמִי
ית עַמָּא וְאֲשַׁמְעֶנּוּ ית פִּתְגָמִי
דִּיִּילְפוֹן לְמַדְחַל קְדָמִי כָּל יוֹמִיָּא

¹⁵ להלן פסוק ט; כא, ז ועוד 'חֲזָאָה' הוא לשון נקבות רבות – ראה רש"י שמות א, יז]

¹⁶ יונתן מלכים ב' י, יט ועוד.

¹⁷ בראשית ג, טו ועוד.

¹⁸ ראה בראשית כ, יא ועוד.

¹⁹ בראשית לט, יד ועוד.

²⁰ יונתן ישעיהו ל, כב; מא, ו.

²¹ 'כְּאֶשֶׁר' – 'כמו אשר'; ובתרגום 'כמו ש...' ('כְּמָא דִּ...').

²² בראשית ג, ח ועוד.

²³ בראשית מה, י ועוד.

²⁴ תרגום תהלים קט, ז (וראה אונקלוס בראשית כ, יז ועוד).

²⁵ יונתן ישעיהו מו, ז (וראה אונקלוס בראשית מב, כא ועוד).

²⁶ בראשית כד, לג ועוד.

²⁷ ראה בראשית כד, כז ועוד.

²⁸ רש"י סוכה לח. ד"ה דלמא.

²⁹ בראשית יב, יא ועוד.

³⁰ במדבר כא, טז.

אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּ: ^{יא} וְתִקְרְבוּ וְתַעֲמְדוּ תַּחַת הַהָר וְהָהָר בָּעַר בָּאֵשׁ עַד־לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ עָנָן וְעָרְפֹל: ^{יב} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֵם שֹׁמְעִים וּתְמוֹנָה אֵינְכֶם רֹאִים זִוְלָתִי קוֹל: ^{יג} וַיִּגַּד לָכֶם אֶת־דְּבָרֵינוּ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂת הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל־שְׁנֵי לַחֹת אַבְנִים: ^{יד} וְאֵתִי צִוָּה יְהוָה בְּעַת הַהוּא לִלְמַד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אֲתֵם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתֵם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^{טו} וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לִנְפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל־תְּמוֹנָה בְּיוֹם דִּבַּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ^{טז} פְּנִיתְשַׁחְתֹּן וְעִשִּׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוֹנַת כָּל־סֶמֶל תִּבְנִית זָכָר אוֹ נִקְבָּה: ^{יז} תִּבְנִית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תִּבְנִית כָּל־צִפּוֹר כְּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמַיִם: ^{יח} תִּבְנִית כָּל־רֶמֶשׂ בָּאָדָמָה תִּבְנִית כָּל־דָּגָה אֲשֶׁר־בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: ^{יט} וּפְנִיתְשָׂא עֵינֶיךָ הַשְׁמִימָה וְרְאִיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲתֵם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: ^כ וְאֲתֶכֶם לָקַח יְהוָה

שֶׁהֵם חַיִּים עַל הָאָרֶץ³¹ וְאֵת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּ: ^{יא} וְתִקְרְבוּ וְתַעֲמְדוּ בְּשִׁפּוֹלִי³² הַהָר וְהָהָר בּוֹעֵר בָּאֵשׁ עַד צֶד³³ הַשָּׁמַיִם חוֹשֶׁךְ עָנָן וְעָרְפֹל: ^{יב} וַיְדַבֵּר ה' עִמָּכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֵם שׁוֹמְעִים וּדְמוּת³⁴ אֵינְכֶם רֹאִים כִּי אִם³⁵ קוֹל: ^{יג} וַיִּגַּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ שְׁצִיּוּה אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂת דְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לוחות אבנים: ^{יד} וְאוֹתִי צִוָּה ה' בְּעַת הַהִיא לִלְמַד אֲתֶכֶם חֻקִּים וְדִינִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אוֹתֵם בְּאֶרֶץ שְׂאֵת עֹוֹבְרִים לְשֵׁם לְרִשְׁתָּהּ: ^{טו} וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לִנְפְשׁוֹתֵיכֶם כִּי לֹא רִאִיתֶם כָּל דְּמוּת בְּיוֹם שְׂדִיבֵר ה' עִמָּכֶם בְּחוֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ^{טז} שְׁמָא תִשְׁחִיתוּ וְעִשִּׂיתֶם לָכֶם צֶלֶם³⁷ דְּמוּת כָּל צוֹרֵחַ³⁸ דְּמוּת זָכָר אוֹ נִקְבָּה: ^{יז} דְּמוּת כָּל בְּהֵמָה שְׂבָאֶרֶץ דְּמוּת כָּל צִפּוֹר כְּנָף שְׂפוֹרֵחַ³⁹ בְּאוֹרֵר רִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם: ^{יח} דְּמוּת כָּל שֶׁרֶץ⁴⁰ שְׂבָאֶרֶץ דְּמוּת כָּל דָּגִים⁴¹ שְׂבָמִים מִתַּחַת לָאָרֶץ: ^{יט} וְשְׁמָא תִזְקוּף עֵינֶיךָ לַשָּׁמַיִם וְרִאִיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הַיָּרֵחַ וְאֶת הַכּוֹכָבִים כֹּל חִילֵי הַשָּׁמַיִם וְטַעֲנִיתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ⁴² לָהֶם וַעֲבַדְתֶּם שְׂהַכִּין⁴³ ה' אֱלֹהֶיךָ אוֹתֵם לְכָל הָעַמִּים שְׂתַחַת כָּל הַשָּׁמַיִם: ^כ וְאֲתֶכֶם קָרַב ה' לִירְאָתוֹ⁴⁴

דְּאִנּוֹן קִימִין עַל אֶרְעָא וְיֵת בְּנֵיהוֹן יִלְפוּ: ^{יא} וְקִרְיָבְתוֹן וְקִמְתוֹן בְּשִׁפּוֹלֵי טוֹרָא וְטוֹרָא בָּעַר בְּאִישְׁתָּא עַד צִיַּת שְׁמִיָּא חֲשׂוֹכָא עָנָא וְאִמְטָתָא: ^{יב} וּמְלִיל יִי עִמָּכוֹן מְגוֹ אִישְׁתָּא קָל פִּתְגָמִין אֲתוֹן שְׁמַעִין וְדִמּוֹ לִיִּתְכוֹן חֲזוֹן אֱלֹהִין קָלָא: ^{יג} וְחוּי לָכוֹן יֵת קִימִיָּה דְּפִקִּיד יִתְכוֹן לְמַעַבְד עֲסָרָא פִּתְגָמִין וְכִתְבָּנוֹן עַל תְּרִין לוחי אבניָא: ^{יד} וְיֵתִי פִקִּיד יִי בְּעַדְנָא הַהוּא לְאִלְפָא יִתְכוֹן קִימִין וְדִינִין לְמַעַבְדְכוֹן יִתְהוֹן בְּאֶרְעָא דְּאֲתוֹן עֲבָרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: ^{טו} וְתִסְתַּמְרוֹן לְחֻדָּא לְנַפְשְׁתְכוֹן אֲרִי לֹא חֲזִיִּתוֹן כָּל דִּמּוֹ בְּיוֹמָא דְּמְלִיל יִי עִמָּכוֹן בְּחוֹרֵב מְגוֹ אִישְׁתָּא: ^{טז} דְּלִמָּא תִּחְבְּלוֹן וְתַעֲבְדוֹן לָכוֹן צִילֵם דְּמוּת כָּל צוֹרָא דְּמוּת דְּכָר אוֹ נִקְבָּא: ^{יז} דְּמוּת כָּל בְּעִירָא דְּבָאֶרְעָא דְּמוּת כָּל צִפּוֹר גִּפָּא דְּפִרְח בְּאוֹרֵר רִקִּיעַ שְׁמִיָּא: ^{יח} דְּמוּת כָּל רַחֲשָׂא דְּבָאֶרְעָא דְּמוּת כָּל נוּנִי דְּבִמְיָא מְלָרַע לְאֶרְעָא: ^{יט} וְדִלְמָא תִזְקוּף עֵינֶיךָ לַשְׁמִיָּא וְתִחְזִי יֵת שְׁמִשָּׁא וְיֵת סִיְהָרָא וְיֵת כּוֹכְבֵיָא כֹּל חִילֵי שְׁמִיָּא וְתִסְטַעִי וְתִסְגֹּד לְהוֹן וְתִפְלַחְנוֹן דְּזַמִּין יִי אֱלֹהֶיךָ יִתְהוֹן לְכָל עַמִּמְיָא דְּתַחֲתוֹת כָּל שְׁמִיָּא: ^כ וְיִתְכוֹן קָרִיב יִי לְדַחְלִיתִיָּה

³¹ בראשית א, א ועוד.

³² ראה רש"י (ברכות י, ד"ה שפיל) "כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר" ועוד כתב (שבת קטז): ד"ה שפילית) "כל סוף הדבר הוא תחתית שלו".

³³ רא"ם שמות ט, ח; מתורגמן שורש 'צית'.

³⁴ ראה בראשית א, כו; ה, א ג ועוד.

³⁵ בראשית טו, ד ועוד.

³⁶ הלשון 'חבלה' נמצאת גם במקרא (ישעיהו י, כו ועוד; ראה אב"ע שם).

³⁷ ראה בראשית א, כו ועוד.

³⁸ הלשון 'צורה' נמצאת גם במקרא (יחזקאל מג, יא ועוד).

³⁹ הלשון 'פריחה' במובן של עפילה, נמצאת גם במקרא (יחזקאל יג, כ).

⁴⁰ בראשית א, כה ועוד.

⁴¹ ראה בראשית ט, ב; במדבר יא, כב; בראשית א, כו כח; מח, טז; שמות ז, יח כא.

⁴² הלשון 'סגד' נמצאת גם במקרא (ישעיהו מד, טו יז; מז, ו).

⁴³ רבנו יונה אבן ג'אנח, שרשים, 'יכת'; וראה יונתן נחום ב, ד.

⁴⁴ שמות כ, יז.

ויוציא אתכם מהכור של הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה: **כא** ויהוה התאנף בי על דבריכם וישבע לבלתי עבדי את הירדן ולבלתיבא אליהארץ הטובה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה: **כב** כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת: **כג** השמרו לכם פן תשכחו את ברית יהוה אלהיכם אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת פל אשר צוה יהוה אלהיך: **כד** כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: **כה** כִּי־תוליד בנים ובני בנים וגושתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת פל ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך להכעיסו: **כו** העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כִּי־אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא־תאריכו ימים עליה כי השמד תשמדון: **כז** והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם שמה: **כח** ועבדתם־שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא־יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחו: **כט** ובקשתם משם את יהוה אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל־לבבך ובכל־נפשך: **ל** בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים

ויוציא אתכם מהכור של הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה: **כא** ומלפני ה' היה כעס עלי על דבריכם וישבע בשל שלא לעבדי את הירדן ובשל שלא להכנס לארץ הטובה שה' אלקך נותן לך נחלה: **כב** כי אני מת בארץ הזאת אין אני עובר את הירדן ואתם עוברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת: **כג** השמרו לכם שְׁמָא תשכחו את הברית של ה' אלקכם שגזר⁴⁵ עמכם ועשיתם לכם צלם דמות פל שציוה ה' אלקך: **כד** כי ה' אלקך מאמרו אש אוכלה הוא קל קנא: **כה** כי תלדו בנים ובני בנים וגושתם בארץ וישחתם ועשיתם צלם דמות פל ועשיתם אשר רע לפני ה' אלקך להכעיס⁴⁷ לפניו: **כו** העידותי בכם יום זה את השמים ואת הארץ כי אבוד תאבדון מהר מעל הארץ שאתם עוברים את הירדן לָשֶׁם לרשתה לא תארכו ימים עליה כי השמד תשמדון: **כז** והפיץ ה' אתכם בין העמים ונשאתם עם של מנן בעמים שינהג ה' אתכם לָשֶׁם: **כח** ועבדתם שם לעמים עובדי טעויות מעשה ידי אדם עץ ואבן שלא רואים⁴⁸ ולא שומעים⁴⁹ ולא אוכלים⁵⁰ ולא מריחים: **כט** ודרשתם⁵¹ משם את היראה של ה' אלקך ומצאת כי תבקש⁵² מלפניו בכל לבך ובכל נפשך: **ל** כאשר תצר⁵³ לך ומצאוך כל הדברים האלה בסוף⁵⁴ הימים

ואפיק יתכון מבורא דברזל ממצרים למהו ליה לעם אחסנא כיוםא הדין: **כא** ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון וקיים בדיל דלא למעבדי ית ירדנא ובדיל דלא למיעל לארעא טבתא דיי אלקך יהיב לך אחסנא: **כב** ארי אנא מאית בארעא הדא לית אנא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותריתון ית ארעא טבתא הדא: **כג** אסתמרו לכו דלמא תתנשון ית קימא דיי אלקכון דגזר עמכו ותעבדון לכו צילם דמות כולא דפקדך יי אלקך: **כד** ארי יי אלקך מימריה אישא אכלא הוא אל קנא: **כה** ארי תילדון בני ובני בני ותתעתקון בארעא ותחבלון ותעבדון צילם דמות כולא ותעבדון דביש קדם יי אלקך לארנא קדמוהי: **כו** אסהידית בכו יומא דין ית שמיא וית ארעא ארי מיבד תיבדון בפריע מעל ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה לא תירכו יומין עלה ארי אשתיצאה תשתיצון: **כז** ויבדר יי יתכון ביני עממיא ותשתארו עס דמנן בעממיא דידבר יי יתכון לתמן: **כח** ותפלחון תמן לעממיא פלחי טעויתא עובד ידי אנשא אעא ואבנא דלא חזן ולא שמעין ולא אכלין ולא מריחין: **כט** ותתבעון מתמן ית דחלתא דיי אלקך ותשכח ארי תבעי מן קדמוהי בכל לבך ובכל נפשך: **ל** כד תיעזק לך וישכחונך כל פתגמיא האלין בסוף יומיא

⁴⁵ הלשון 'גזירה' נמצאת גם במקרא (איוב כב, כח ועוד).

⁴⁶ במדבר לב, טו.

⁴⁷ יונתן מלכים א' טו, יג ועוד.

⁴⁸ לעיל פסוק יב; שמות כו, טו.

⁴⁹ לעיל פסוק יב.

⁵⁰ בראשית מג, לב.

⁵¹ ראה להלן יב, ה.

⁵² ירמיהו מה, ה.

⁵³ = כאשר תצר הצרה (מרפא לשון)

⁵⁴ הלשון 'סוף' נמצאת גם במקרא (קהלת ג, יא; ז,

ב; יב, יג; דברי הימים ב' כ, טז).

ושבת עד-יהוה אלהיך ושמעת בקלו: **לא** כי אל רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישפח את-ברית אבתיך אשר נשבע להם: **לב** כי שאל-נא לימים ראשונים אשר-היו לפניך למן-היום אשר ברא אלהים אדם על-הארץ ולמקצה השמים ועד-קצה השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמהו: **לד** השמע עם קול אלהים מדבר מתוך-האש כאשר-שמעת אתה ויחי: **לה** או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר-עשה לכם יהוה אלהיכם במצרים לעיניך: **לו** אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו: **לז** מזה-השמים השמיעך את-קולו ליסרך ועל-הארץ הראך את-אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש: **לא** ותחת כי אהב את-אבתיך ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים: **לב** להוריש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך להביאך לתת-לך את-ארצם נחלה כיום הזה: **לט**

ושבת ליראה של ה' אלקך וקבלת למאמרו: **לא** כי אלוך רחום ה' אלקך לא יעזבך⁵⁵ ולא ישחיתך ולא ישכח את הברית של אבותיך שנשבע להם: **לב** כי שאל עתה לימים ראשונים שהיו לפניך למן היום שברא ה' אדם על הארץ ולמסופי השמים ועד סופי השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע שכמוהו: **לד** השמע עם קול מאמר של ה' מדבר מתוך האש כמו ששמעת אתה ויחי: **לה** או ניסים עשה⁵⁶ ה' להגלות⁵⁷ לפדות⁵⁸ לו עם מתוך עם בניסים באותות ובמופתים ובקרב⁵⁹ וביד חזקה ובזרוע⁶⁰ המרוקמת⁶¹ ובמראות גדולים ככל שעשה לכם ה' אלקכם במצרים לעיניכם: **לז** אתה הראת לדעת כי ה' הוא אלקים אין עוד חוץ⁶² ממנו: **לז** מן השמים השמיעך את קול מאמרו ללמדך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש: **לא** ויחלף⁶⁴ כי אהב את אבותיך ויצאך⁶⁵ בבניהם אחריהם ויוציאך במאמרו בחילו הגדול ממצרים: **לב** לגרש⁶⁶ עמים⁶⁷ גדולים וחזקים⁶⁸ ממך מפניך להכניסך לתת לך את ארצם נחלה כיום הזה: **לט**

ותתוב לדחלתא דיי אלהך ותקביל למימריה: **לא** ארי אלהא רחמנא יי אלהך לא ישבךנך ולא יחבלנך ולא יתנשי ית קימא דאבהתך דקיים להון: **לב** ארי שאל פען ליומיא קדמאי דהון קדמך למן יומא דברא יי אדם על ארעא ולמסופי שמיא ועד סיפי שמיא הנהו כפתגמא רבא הדין או האשתמע דכותיה: **לד** השמע עמא קל מימרא דיי ממליל מגו אישתא כמא דשמעתא את ואתקים: **לה** או נסין עבד יי לאתגלאה למפרק ליה עם מגו עם בנסין באתין ובמופתין ובקרבא וביד תקיפא ובדרעא מרממא ובחזון רברבין ככל דעבד לכון יי אלהכון במצרים לעיניכון: **לז** את אתחזיתא למדע ארי יי הוא אלהים לית עוד בר מניה: **לז** מן שמיא אשמעך ית קל מימריה לאלפותך ועל ארעא אחוץ ית אישתיה רבתא ופתגמוהי שמעתא מגו אישתא: **לא** ויחלף ארי רחים ית אבהתך ואתרעי בבניהון בתריהון ואפקד במימריה בחיליה רבא ממצרים: **לב** לתרכא עממין רברבין ותקיפין מנך מן קדמך לאעלותך למתן לך ית ארעהון אחסנא פיומא הדין: **לט**

⁵⁵ ראה בראשית ב, כד ועוד.

⁵⁶ בראשית ה, א ועוד.

⁵⁷ יונתן ישעיהו נו, א.

⁵⁸ יונתן שמואל ב' ז, כג '[למפרק]' הוא גם תרגום של 'להושע' (להלן כ, ד) ו'לגאול' (תרגום רות ד, ו); וראה רש"י ע"ז ד. ד"ה להם, ותוספות ב"ק פ. ד"ה לבי ישוע].

⁵⁹ הלשון 'קרב' נמצאת גם במקרא (זכריה יד, ג ועוד), והוא תרגום 'מלחמה' (שמות א, י ועוד).

⁶⁰ ראה להלן ז, יט ועוד.

⁶¹ תרגם 'מרממא' - 'מרוקם', כיון ש'דרעא' בארמית הוא לשון זכר.

⁶² לעיל א, ל ועוד.

⁶³ תרגום קהלת ב, כה (וראה בראשית ו, יד ועוד).

⁶⁴ במדבר יח, כא לא.

⁶⁵ ראה תרגום דברי הימים א' כח, ד; קהלת ט, ז.

⁶⁶ תרגום דברי הימים א' יח, כא (וראה בראשית ג, כד ועוד).

⁶⁷ בראשית כז, כט.

⁶⁸ יונתן שופטים יח, כו.

וידעת היום והשבת אל-לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת אין עוד: **מ** ושמרת את-חקיו ואת-מצותיו אשר אנכי מצוה היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על-האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך כל-הימים: (פ) [שלישי] **מא** אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: **מב** לנס שמה רוצח אשר ירצח את-דעהו בבלי-דעת והוא לא-שנא לו מתמל שלשם ונס אליאחת מן-הערים האל וחי: **מג** את-בצר במדבר בארץ המישור לראובני ואת-ראמת בגלעד לגדי ואת-גולן בבשן למנשי: **מד** וזאת התורה אשר-שם משה לפני בני ישראל: **מה** אלה העדות והחקים והמשפטים אשר דבר משה אל-בני ישראל בצאתם ממצרים: **מו** בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון אשר הפה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים: **מז** ויירשו את-ארצו ואת-ארץ א. עוג מלך-הבשן שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מזרח שמש: **מח** מערער אשר על-שפת-נחל ארנן ועדהר שיאן הוא חרמון: **מט** וכל-הערבה עבר הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת אשדוד הפסגה: (פ) [רביעי] **ה** ויקרא משה אל-כל-ישראל ויאמר אלהם שמע ישראל את-החקים ואת-המשפטים אשר אנכי דבר

וידעת יום זה והשבות ללבך כי ה' הוא אלקים ששכינתו בשמים מלמעלה ומושל על הארץ מתחת אין עוד: **מ** ושמרת את חוקיו ואת מצותיו שאני מצוה לך יום זה שייטב לך ולבניך אחריך ובשל שתאריך ימים על הארץ שה' אלקך נותן לך כל הימים: (פ) [שלישי] **מא** אז הפריש משה שלש ערים בעבר של הירדן מזרח השמש: **מב** לנס לשם הורג⁶⁹ שיהרג⁷⁰ את חבירו בלא דעתו והוא לא שונא לו מאתמול ומשלפניו⁷¹ ונס לאחת מן הערים האלה וחי: **מג** את בצר במדבר בארץ המישור לשבט ראובן ואת ראמות בגלעד לשבט גד ואת גולן במתנן⁷² לשבט של מנשה: **מד** וזאת התורה שסידר⁷³ משה לפני בני ישראל: **מה** אלה העדות והחוקים והדינים שדבר משה עם בני ישראל בצאתם ממצרים: **מו** בעבר של הירדן בגיא למול בית פעור בארץ סיחון המלך האמורי שיושב בחשבון שהכה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים: **מז** ויירשו את ארצו ואת ארץ עוג המלך של מתנן שני מלכי האמורי שבעבר של הירדן מזרח השמש: **מח** מערער שעל שפת הנחל של ארנן ועד ההר של שיאן הוא חרמון: **מט** וכל המישור⁷⁴ העבר של הירדן מזרח⁷⁵ ועד הים של המישור תחת משפך מי הפסגה: (פ) [רביעי] **ה** ויקרא משה לכל ישראל ויאמר להם שמע ישראל את החוקים ואת הדינים שאני מדבר⁷⁶

ותדע יומא דין ותתיב ללבך ארי יי הוא אלהים דשכינתיה בשמיא מלעילא ושלש על ארעא מלרע לית עוד: **מ** ותטר ית קימוהי וית פקודוהי דאנא מפקיד לך יומא דין דייטב לך ולבנך בתרך ובדיל דתוריק יומין על ארעא דיי אלקך יהיב לך כל יומיא: (פ) [שלישי] **מא** בכך אפריש משה תלת קרוין בעברא דירדנא מדנח שמשא: **מב** למערק לתמן קטולא דיקטול ית חבריה בלא מדעיה והוא לא סני ליה מאתמלי ומדקמוהי ויערוק לחדא מן קרויא האלן ויתקיים: **מג** ית בצר במדבר בארע מישורא לשיבט ראובן וית ראמות בגלעד לשיבט גד וית גולן במתנן לשבטא דמנשה: **מד** ודא אורייתא דסדר משה קדם בני ישראל: **מה** אלן סהדותא וקימא ודיניא דמליל משה עם בני ישראל במפקהון ממצרים: **מו** בעברא דירדנא בחלתא לקביל בית פעור בארע סיחון מלכא אמורא דיתיב בחשבון דמחא משה ובני ישראל במפקהון ממצרים: **מז** ויריתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תרין מלכי אמורא דבעברא דירדנא מדנח שמשא: **מח** מערער דעל פיה נחלא דארנן ועד טורא דשיאן הוא חרמון: **מט** וכל מישורא עברא דירדנא מדנחא ועד ימא דמישורא תחות משפך מירמתא: (פ) [רביעי] **ה** וקרא משה לכל ישראל ויאמר להון שמע ישראל ית קימא וית דיניא דאנא ממליל

⁶⁹ ראה בראשית ד, טו.

⁷⁰ יונתן ישעיהו יד, ל ועוד.

⁷¹ ראה בראשית כד, לג ועוד.

⁷² תרגם לפי הנקרא בדורו (ראה רמב"ן בראשית

מא, מה).

⁷³ הלשון 'סדר' נמצאת גם במקרא (איוב י, כב).

⁷⁴ ראה רש"י ורמב"ן בראשית יד, ח.

⁷⁵ יונתן יהושע יא, ג ועוד.

⁷⁶ בראשית כז, ו ועוד.

בְּאֲזִינֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם
וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם: ^ב יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת
עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב: ^א לֹא אֶת־אֲבֹתֵינוּ
כָּרַת יְהוָה אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי
אֲתָנוּ אָנַחְנוּ אֵלָּה פֶּה הַיּוֹם כָּלְנוּ
חַיִּים: ^ד פָּנִים | בְּפָנִים דָּבָר יְהוָה
עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ: ^ה אֲנֹכִי
עֹלָם בֵּין־יְהוָה וּבִינֵיכֶם
בַּעֲת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת־דְּבַר
יְהוָה כִּי יֵרָאֶתְכֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ
וְלֹא־עֲלִיתֶם בְּהַר לְאֹמֶר: (ס) ^ו אֲנֹכִי
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: ^ז לֹא־יִהְיֶה
לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנֶי: ^ח
לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כְּלִיתֻמוֹנָה
אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמֶּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ
מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בָּמִים מִתַּחַת לָאָרֶץ: ^ט
לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי
אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פֶקֶד
עֵינַי אָבוֹת עַל־בָּנִים
וְעַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רִבְעִים
לְשָׁנָי: ^י

^י וַעֲשֶׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים לְאֹהֲבֵי
וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתֵי מִצְוָתוֹ: (ס) ^{יא} לֹא תִשָּׂא
אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא

לְפָנֵיכֶם יוֹם זֶה וּלְמַדְתֶּם אוֹתָם
וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם: ^ב ה' אֱלֹקֵינוּ גָזַר
עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב: ^א לֹא עִם אֲבוֹתֵינוּ
גָזַר ה' אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת ⁷⁷ כִּי אִם
עִמָּנוּ אֲנַחְנוּ אֵלָּה פֶּה יוֹם זֶה כּוֹלְנוּ
חַיִּים: ^ד דְּבָר ⁷⁸ עִם דְּבָר דְּבָר ה' אֲנִי
עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ: ^ה אֲנִי
חַיִּיתִי ⁷⁹ עוֹמֵד בֵּין הַמָּאֹמֶר שֶׁל ה' וּבִינֵיכֶם
בַּעֲת הַהִיא ⁸⁰ לְהַגִּיד לָכֶם אֶת הַדְּבַר
שֶׁל ה' כִּי יֵרָאֶתְכֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ
וְלֹא עֲלִיתֶם בְּהַר לְאֹמֶר: (ס) ^ו אֲנִי
ה' אֱלֹקֶיךָ שֶׁהוֹצֵאתִיךָ מֵהָאֶרֶץ
שֶׁל מִצְרַיִם מִבֵּית הָעֲבָדִים: ^ז לֹא יִהְיֶה
לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵר ⁸¹ חוּץ מִמֶּנִּי: ⁸² ^ח
לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ צֶלֶם כָּל דְּמוֹת
שִׁבְשָׁמִים מִלְּמַעְלָה וּשְׁבָאֶרֶץ
מִתַּחַת וּשְׁבָמִים מִתַּחַת לָאָרֶץ: ^ט
לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי
אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ קָל קָנָא פּוֹקֵד ⁸³
עוֹנוֹת ⁸⁴ אָבוֹת עַל בָּנִים מוֹרְדִים ⁸⁵
וְעַל דּוֹר שְׁלִישִׁי ⁸⁶ וְעַל דּוֹר רִבְעִי ⁸⁷
לְשׁוֹנָאִי כֹאֲשֶׁר מְשַׁלְמִים ⁸⁸ הַבָּנִים
לְחֹטְא ⁸⁹ אֲחֵר ⁹⁰ אָבוֹתֵיהֶם: ⁹¹
^י וַעֲשֶׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּי דוֹרוֹת ⁹² לְאֹהֲבֵי
וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתֵי: (ס) ^{יא} לֹא תִשָּׁבַע ⁹³
בִּשְׁם שֶׁל ה' אֱלֹקֶיךָ לְחִינָם ⁹⁴ כִּי לֹא

קִדְּמִיכֹן יוֹמָא דִּין וְתִלְפוֹן יִתְהוֹן
וְתִסְרוֹן לְמַעַבְדְּהוֹן: ^ב יִי אֱלֹהֵנָּא גָזַר
עִמָּנָא קִים בְּחֹרֵב: ^א לֹא עִם אֲבֹהֵתָנָא
גָזַר יִי יֵת קִימָא הַדִּין אֱלֹהֵין
עִמָּנָא אֲנַחְנָא אֲלֵין כָּא יוֹמָא דִּין כָּלְנָא
קִימִין: ^ד מִמְּלָל עִם מִמְּלָל מְלִיל יִי
עִמְכֹּן בְּטוֹרָא מְגוֹ אִישְׁתָּא: ^ה אֲנָא
הַנִּיתִי קָאִים בֵּין מִימְרָא דִּיִּי וּבִינֵיכֹן
בְּעִדָּנָא הַהוּא לְחֹוָה לְכוֹן יֵת פִּתְגָמָא
דִּיִּי אֲרִי דְּחִילְתוֹן מִן קִדָּם אִישְׁתָּא
וְלֹא סְלִיקְתוֹן בְּטוֹרָא לְמִימֶר: (ס) ^ו אֲנָא
יִי אֱלֹהֵיךָ דְּאִפִּיקְתָּךְ מֵאֶרֶעָא
דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוֹתָא: ^ז לֹא יִהְיִי
לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִין בְּרִי מִנִּי: ^ח
לֹא תַעֲבִיד לְךָ צִילִם כָּל דְּמוֹ
דְּבִשְׁמַיָּא מְלַעִילָא וְדְּבָאֶרֶעָא
מְלַרַע וְדְּבָמִיָּא מְלַרַע לְאֶרֶעָא: ^ט
לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחְנוֹן אֲרִי
אֲנָא יִי אֱלֹהֵיךָ אֵל קָנָא מְסַעֵר
חֻבִּי אֲבָהִן עַל בָּנִין מְרַדִּין
וְעַל דָּר תְּלִיתָאִי וְעַל דָּר רְבִיעָאִי
לְסָנָאִי כְּדִּ מְשַׁלְמִין בְּנִיָּא
לְמַחְסִי בְּתַר אֲבֹהֵתָהוֹן:
^י וְעִבִיד טִיבּוֹ לְאֵלִפִּי דְרִין לְרַחֲמִי
וּלְנִטְרִי פְקוּדִי: (ס) ^{יא} לֹא תִימִי
בְּשִׁמָּא דִּיִּי אֱלֹהֵיךָ לְמַנְנָא אֲרִי לֹא

⁷⁷ באונקלוס 'קִדִּין' לשון זכר, בהתאם ל 'קִימָא' בארמית.

⁷⁸ ראה יונתן ישעיהו לו, ה ועוד.

⁷⁹ בראשית לא, מ ועוד.

⁸⁰ באונקלוס 'תְּהוּא' לשון זכר, בהתאם ל'עִדָּנָא' בארמית.

⁸¹ בראשית ד, כה ועוד.

⁸² בראשית כב, יב ועוד.

⁸³ 'סְעוּרָא' הוא לשון ביקור (רש"י שבת יב: ד"ה סועד) לשון עיון ובדיקה (הערוך 'סר' ב).

⁸⁴ ויקרא כו, לט.

⁸⁵ ראה בראשית יד, ד; במדבר יד, ט.

⁸⁶ בראשית א, יג.

⁸⁷ בראשית א, יט.

⁸⁸ ראה יונתן ישעיהו מד, כו ועוד.

⁸⁹ יונתן הושע ח, יא; יג, ב.

⁹⁰ בראשית לו, יז ועוד.

⁹¹ שמות ו, יד ועוד.

⁹² ראה יונתן ישעיהו נא, ח (וראה אונקלוס להלן ז, ט ועוד).

⁹³ ראה רש"י בבא מציעא פה. ד"ה מומי; בבא קמא קיד. ד"ה חד.

⁹⁴ ראה בראשית כט, טו; שמות כא, ב יא; במדבר יא, ב.

יִנְקָה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ
לְשׁוֹא: (ס) **יב** שְׁמֹר אֶת־יוֹם
הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: **יג** שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
כָּל־מְלָאכָתְךָ: **יד** וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה
אַתָּה | וּבִנְךָ־וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ־וְאִמָּתְךָ
וְשׁוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וְכָל־בְּהֶמְתְּךָ וְגֵרְךָ
אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ
וְאִמָּתְךָ כָּמוֹךָ: **טו** וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד
הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ
נְטוּיָה עַל־כֵּן צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לַעֲשׂוֹת אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת: (ס) **טז**
כִּבֵּד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן | יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ
וּלְמַעַן יֵיטִב לָךְ עַל הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (ס) **יז** לֹא
תִרְצַח (ס) וְלֹא תִנָּאֵף (ס)
וְלֹא תִגְנֹב (ס) וְלֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ
עַד שְׁוֹא: (ס) **יח** וְלֹא תַחְמֹד
אִשְׁתִּי רֵעֶךָ (ס) וְלֹא תִתְאָוֶה בֵּית
רֵעֶךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שׁוֹרֹו
וְחֹמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: (ס) [חמישי]

יִנְקָה ה' אֶת שִׁשְׁבַּע בְּשֵׁמוֹ
לְשֹׁקֶר: ⁹⁵ (ס) **יב** שְׁמֹר⁹⁶ אֶת הַיּוֹם
שֶׁל הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כִּמוֹ שְׁצִוָּה ה'
אֱלֹהֶיךָ: **יג** שֵׁשֶׁת⁹⁷ יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
כָּל מְלָאכָתְךָ: **יד** וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת
לַפָּנִי ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה
אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ
וְשׁוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וְכָל בְּהֶמְתְּךָ וְגֵרְךָ
שְׁבַעֲרֶיךָ⁹⁸ בְּשָׁל שִׁינוּחַ עַבְדְּךָ
וְאִמָּתְךָ כָּמוֹךָ: **טו** וְזָכַרְתָּ כִּי עַבְדִּי
הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֲךָ ה'
אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ
מְרוּמָמָת⁹⁹ עַל כֵּן צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ
לַעֲשׂוֹת אֶת הַיּוֹם שֶׁל הַשַּׁבָּת: (ס) **טז**
כִּבֵּד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כִּמוֹ
שְׁצִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשָׁל שִׁינְאָרְכוּ יָמֶיךָ
וּבְשָׁל שִׁיטֵב לָךְ עַל הָאֶרֶץ
שֶׁה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (ס) **יז** לֹא
תַהַרְגוּ¹⁰⁰ נַפְשׁ¹⁰¹ (ס) וְלֹא תִנָּאֵף (ס)
וְלֹא תִגְנוֹב (ס) וְלֹא תַעֲדוּ¹⁰² בַחֲבֶרֶךָ
עַדוֹת¹⁰³ שֶׁל שֹׁקֶר: (ס) **יח** וְלֹא תַחְמֹד
אִשְׁתִּי חֲבֶרֶךָ (ס) וְלֹא תִתְאָוֶה בֵּית
חֲבֶרֶךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שׁוֹרֹו
וְחֹמְרוֹ וְכָל שְׁלַחֲבֶרֶךָ: (ס) [חמישי]

יִזְכִּי יְיָ יִתְּ דִּימִי בְּשִׁמְיָה
לְשֹׁקֶרָא: (ס) **יב** טָר יִתְּ יוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּתָהּ כְּמָא דְּפַקְדָּךְ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ: **יג** שְׁתָּא יוֹמִין תַּפְּלֹח וְתַעֲבִיד
כָּל עַבְדֶּיךָ: **יד** וַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא
קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבִיד כָּל עַבְדֶּיךָ
אַתָּה וּבְרָךְ וּבִרְתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ
וְתוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וְכָל בְּעִירְךָ וְגִירְךָ
דְּבִקְרָנְךָ בְּדִיל דִּינוּחַ עַבְדְּךָ
וְאִמָּתְךָ כְּמוֹךָ: **טו** וְתִזְכֵּר אֲרִי עַבְדָּא
הָוִיתָא בְּאֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם וַאֲפַקְךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ מִתַּמָּן בְּיָד תַּקִּיפָא וּבִזְרַעַ
מְרָמָם עַל כֵּן פַּקְדָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
לְמַעַבְדִּי יִתְּ יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא: (ס) **טז**
יְקָר יִתְּ אָבוּךָ וְיִתְּ אִמָּךְ כְּמָא
דְּפַקְדָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל דִּיִּרְכּוּן יוֹמָךְ
וּבְדִיל דִּיִּיטֵב לָךְ עַל אֶרֶעָא
דִּיִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ: (ס) **יז** לֹא
תַקְטוּל נַפְשׁ (ס) וְלֹא תַגּוּף (ס)
וְלֹא תַגְנוֹב (ס) וְלֹא תַסְהִיד בְּחִבְרָךְ
סְהִדוּתָא דְּשֹׁקֶרָא: (ס) **יח** וְלֹא תַחְמִיד
אַתָּת חֲבֶרֶךָ (ס) וְלֹא תַרְוֹג בֵּית
חֲבֶרֶךָ חֲקִלְיָה וְעַבְדִּיהָ וְאִמָּתֶיהָ תוֹרִיהָ
וְחֹמְרֶיהָ וְכָל דְּלַחֲבֶרֶךָ: (ס) [חמישי]

⁹⁵ ויקרא ה, כד ועוד.

⁹⁶ שמות לד, יא; לעיל ד, ט; להלן יב, כח.

⁹⁷ בראשית ל, כ ועוד.

⁹⁸ להלן יג, יג.

⁹⁹ אונקלוס תרגם 'מְרָמָם' (מְרוֹמָם), כיון ש'דָּרַע'

בארמית הוא לשון זכר.

¹⁰⁰ בראשית כ, ד; שמות כג, ז.

¹⁰¹ בראשית לו, כא ועוד.

¹⁰² יונתן שמואל א' ח, ט.

¹⁰³ ראה שמות כו, לג ועוד.